

VOORSPEL TOT HET BELEG VAN OOSTENDE:

Politieke en Militaire rol en betekenis van Oostende tijdens de 2^e helft van de 16^e eeuw (deel 3)

door Roger JANSOONE

DE KRACHTMETING

Als vooruitgeschoven, meest zuidelijk bolwerk van de Nederlandse Staten-Generaal in de Spaanse Nederlanden bevond Oostende zich na de val van Antwerpen in 1585 in een weinig benijdenswaardige positie. Het was duidelijk dat deze vestingstad het nu zwaar zou te verduren krijgen. De val van Oostende was inderdaad nog slechts een kwestie van tijd. De vraag was alleen nog : hoeveel tijd? ... en welke prijs zouden voor- en tegenstander hiervoor moeten betalen?

Aanvankelijk zag het er voor Oostende nog relatief goed uit. Dit had alles te maken met de schitterende militaire talenten van prins Maurits van Nassau, die hij weliswaar vooralsnog niet ontplooidde in de buurt van Oostende maar wel elders, waardoor de druk op Oostende weinig of niet van de grond kwam. Hoe geniaal ook, hij was dan toch een zeer voorzichtige man die open confrontaties met de vijand liefst uit de weg ging. Zijn enige veldslag - overigens een overwinning - was de slag bij Nieuwpoort in 1600 (eigenlijk geen slag op het "veld" maar in de duinen). In 1590 nam hij opnieuw het initiatief door de verovering van Breda, een verrassende aanval via een turfschip waarin hij een groepje soldaten had verstoep. Vanwege de Staten-Generaal kreeg hij hierna het licht op groen om in de lente van 1591 een algemeen offensief in te zetten tegen het Spaanse leger. Dit was een overrompelend succes want in geen tijd veroverde hij Zutphen en Deventer, Hulst en Nijmegen en een aantal schansen bij Groningen. Voor het eerst in de geschiedenis maakte hierbij een veldheer gebruik van waterwegen voor het transport van troepen, waardoor hij plots kon opduiken op totaal onverwachte plaatsen. Feitelijk was dit een vorm van guerrilla-oorlogvoering "avant la lettre", waartegen de Spaanse generaals geen verhaal hadden. En in 1597 - zeven jaar na het bravourestukje in Breda - was heel het gebied ten noorden van de grote rivieren opnieuw veroverd door de Republiek der Verenigde Provinciën, een machtsbasis waaruit zij voortaan niet meer werden verdreven. Alzo was in minder dan een decennium de militaire toestand in de Spaanse Nederlanden duidelijk gekeerd ten gunste van de afgescheurde Republiek.

Dit hield tevens verband met een nieuw Spaans Staatsbankroet in 1596. Koning Filips II beseftte, naar eigen zeggen, dat hij tijdens zijn regering "meer dan 1.594 miljoen ducaten had uitgegeven, die hem behalve veel hoofdpijn en zorgen, totaal niets hadden opgeleverd" (hetgeen zo'n beetje doet denken aan de hedendaagse oorlog in Irak ...). De koning die zijn dood voelde naderen, deed op het einde van zijn leven dan ook ernstige pogingen om de oorlogen in Noord-Europa te beëindigen. En een eerste stap in die richting was het beëindigen van de oorlog met Frankrijk door de vrede van Vervins op 2 mei 1598.

Een volgende stap betrof de Spaanse Nederlanden (de oorlog met Engeland kon logischerwijze slechts worden afgehandeld na het vinden van een oplossing voor dit reeds zo lang aanslepend conflict). Er werd een uitweg voor deze impasse gezocht aan de hand van volgend schema :

- de Spaanse kroonprins (de latere koning Filips III) deed afstand van zijn rechten op de Spaanse Nederlanden ten voordele van zijn zuster Isabella;
- Isabella zou dan in het huwelijk treden met haar neef Albrecht, een broer van de keizer van Duitsland, ex-dignitaris in het Spaanse Rijk en gewezen vice-koning van Portugal;
- in de akte van afstand stond evenwel vermeld dat de Nederlanden opnieuw Spaans zouden worden indien het echtpaar kinderloos zou blijven;
- er bleef een Spaans leger gelegerd in de Nederlanden en dit leger werd gefinancierd vanuit Madrid.

De laatstgenoemde bepalingen waren “de facto” uiteraard een aanzienlijke beperking van de “soevereiniteit” die aan deze nieuwe politieke entiteit werd toegekend. En in de praktijk zou dit inderdaad al vlug duidelijk worden, ook al (en vooreerst) door de eigen handelspolitiek van Spanje ten aanzien van de Republiek : er werden hardnekkige pogingen ondernomen om door middel van een handelsboycot en door het oprichten van hoge tolmuren het bedrijfsleven en de export van de Republiek ernstige schade toe te brengen, doch zonder veel succes. Hoe dan ook, indien deze nieuwe politieke entiteit werkelijk volledig soeverein zou geweest zijn, dan zou zij allicht een ander handelsbeleid (minder of niet agressief) gevoerd hebben tegenover het Noorden.

In een derde fase wilde Spanje insgelijks een vredesverdrag met Engeland, uiteraard met de bedoeling om aldus de Republiek militair en politiek volledig te isoleren. Doch het was al vlug duidelijk dat zolang koningin Elisabeth I leefde en zolang Oostende tevens in zekere zin een Engels brugghoofd was op het continent, hierop niet veel mocht gerekend worden. De ultieme krachtmeting tussen Spanje enerzijds en de Republiek en Engeland anderzijds zou zich bijgevolg afspelen in en onder de muren van Oostende. Alzo werd Oostende de finale inzet van een politiek machtsspel op zeer hoog niveau.

EEN BOLWERK IN DE BRANDING

Oostende was en is het eerste en enige bolwerk in de geschiedenis dat reeds werd belegerd (nl. in 1580) nog vooraleer de bouwwerken voltooid waren! Dit wijst op het uitzonderlijk strategisch belang van Oostende in de toenmalige militaire en politieke constellatie. Dit had ook alles te maken met het feit dat Oostende, als militaire uitvalsbasis, de mogelijkheid had om tot ver in West-Vlaanderen in militair en politiek opzicht een belangrijke invloed uit te oefenen. Bovendien vormde deze havenstad uiteraard een bestendige bedreiging voor zeevaartroutes van de tegenstander. Via de eigen zeevaartroutes kon Oostende tevens vrij gemakkelijk en continu bevoorrad worden met verse troepen, proviand en munitie. Kortom, een ideale combinatie om een tegenstander voor een heel lange tijd “zoet” te houden!

Terwijl Oostende precies door dit isolement t.o.v. de rest van Vlaanderen het relatief goed stelde, was de sociaal-economische toestand in Vlaanderen sedert 1577 snel verslechterd. Door al de troebelen en de ermede gepaard gaande plunderingen, vernielingen en moordpartijen vooral op het platteland, was de landbouwproductie teruggevallen tot een zeer laag peil, waardoor ook de bevoorrading in de steden in het gedrang kwam, des te meer daar de steden allengs overbevolkt waren door opname van talloze vluchtelingen uit het omliggende. Het hoeft geen verwondering te wekken dat te midden van al die ellende de pest weer begon op te duiken, met een eerste epidemie in 1578 en een volgende in 1585. Het had nochtans niet veel gescheeld of Oostende was eveneens terug in het Spaanse kamp terecht gekomen, namelijk tijdens de “reconquista” van Alexander Farnese in 1584. De Oostendse burgerij was verdeeld en gedeeltelijk Spaansgezind. Bovendien had de heer van Mortaigne, de plaatscommandant, nogal wat landgoederen in het door de Spanjaarden heroverd gebied en vreesde hij deze te verliezen indien hij ontrouw werd aan de koning van Spanje. Zodra Willem van Oranje - steeds bevreesd om het behoud van Oostende - dit vernam, stuurde hij troepen vanuit Zeeland naar Oostende ... evenals behoorlijk wat geld om de burgerij volledig aan zijn kant te krijgen. Hetzelfde deed hij wat betreft Sluis, want het behoud van deze vestingstad beschouwde hij eveneens van vitaal belang. Hierna zou er voor Oostende geen sprake meer zijn van een keuzemogelijkheid want de opstelling werd nu definitief en onherroepelijk : Oostende behoorde tot het kamp van Oranje en zou dit blijven, desnoods tot de laatste man! Voor Brugge, die wél gekozen had voor onderwerping aan Spanje, was er ook geen weg meer terug, want reeds op 4 juni 1584 verklaarden de Nederlandse Staten-Generaal Brugge en het Brugse Vrije tot “vijanden van de Generaliteit”, wat concreet betekende dat voortaan vanuit Oostende “in alle legitimiteit” stroop- en plundertochten mochten worden ondernomen in het Brugse Vrije en (indien mogelijk) tot

binnen de muren van Brugge. De overlast vanwege “Oostendsche vrybuuters ende quaetdoenders” zou gedurende een aantal jaren in gans de regio een constant gegeven worden.

Brugge, hierin gesteund door het centraal bestuur en door de landvoogd, deed vertwijfelde pogingen om het tij te keren. Het Oostendse “roversnest” zelf aanpakken, was vooralsnog een vrome wens want dit vereiste een grootscheepse militaire inzet, maar er werd wel gepoogd het platteland in het Brugse Vrije weer leefbaar en bewoonbaar te maken, al was het maar om de ingeweken extra-bevolking terug buiten de muren te krijgen. Daarom werd financiële steun verleend aan boeren die wilden terugkeren naar hun bedrijf om er de landbouwproductie terug op te starten. Zo ontvingen de boeren die terugkeerden naar Aartrijke en Kortemark elk 94 pond (in die tijd voor die arme drommels een aanlokkelijk bedrag) opdat “de prochie soude moghen ghebrocht worden ter culture”. Om akkerbouw en veeteelt terug op gang brengen, was in ieder geval vooreerst een startkapitaal nodig. Maar vervolgens was uiteraard ook een doeltreffende bescherming strikt noodzakelijk. Het gekke van de zaak was dat, omdat Brugge en het centraal bestuur die “sauvegarde” veelal niet konden waarborgen, de boeren dan maar een “contributie” (officieel een “heffing maar in feite een protectiegeld) betaalden aan de “Staatse” belastingontvangers, waarna zij via een Staatse sauvegardebrief een garantie kregen inzake vrijstelling van plundering door troepen van de Republiek (met inbegrip van deze uit Oostende). Dit doet zo’n beetje denken aan Chicago-toestanden ten tijde van Al Capone ...

De teloorgang van de Brugse handelshaven, vooral ingevolge verzanding van het Zwin, speelde niet in de kaart van al die pogingen tot versteviging van de greep op het Brugse ommeland. De toestand werd verergerd door die vijand-verklaring van 4 juni 1584, met verbod van “allen toevoer van leeftochten ende coopmanschappen naer de steden en plaetsen van den vyant”, met als gevolg dat tussen Noord en Zuid via Brugge enkel nog sluikhandel kon bedreven worden. Dat speelde wel in de kaart van de haven van Oostende, waar bovendien met veel gemak heffingen, uitvoertaksen en vergunningen konden ontdoken worden omdat de plaatselijke overheid vooral militaire en politieke bekommernissen had, waarbij iedere vorm van commercieel voordeel mooi meegenomen was. In 1589 werd er zelfs tussen Sluis en Grevelingen een permanente Hollandse blokkadevloot ingeschakeld om elke vorm van handel met Spaansgezinde Vlaamse havens onmogelijk te maken. Brugge kwam in nauwe schoentjes en begon in 1590 in Middelburg geheime onderhandelingen aan te knopen met het oog op een bilateraal akkoord met de Staten van Zeeland (en dus niet met de Nederlandse Staten-Generaal). De Zeeuwen (vooral Vlissingen en Veere) hadden daar wel oren naar omdat de blokkade een mes was dat langs twee kanten sneed en dus ook in hun nadeel werkte. Dit akkoord kwam tot stand in 1591 en voorzag in het “verbodemen” (het overladen) van goederen van een Vlaams schip op een “Staats” schip (en omgekeerd) ter hoogte van Cadzand, en dit met een “sauvegarde” tegen aanvallen van wie dan ook. Brugge was er dus in geslaagd de belangen van Zeeland en Holland (die niet helemaal dezelfde waren) tegen elkaar uit te spelen, maar de prijs die hiervoor moest betaald worden was in ieder geval een toenemende afhankelijkheid van de “goodwill” van het Noorden.

Een en ander wijst erop dat de toestand globaal bijzonder complex was en dat Oostende hierin een zeer aparte rol speelde, een rol die na de val van Sluis in 1587 zelfs enig werd in zijn soort. Die rol zou uiteraard verdwijnen zodra de stad opnieuw in handen van de Spanjaarden zou vallen ... maar dit zou nog wel een tijdje op zich laten wachten. Als uitvalsbasis voor “vrybuuters” had Oostende wel ook nog het “gezelschap” van enkele stadjes en plaatsen in Zeeland en Zeeuws Vlaanderen, zoals Biervliet, Terneuzen, Axel, Hulst, Aardenburg, Vlissingen en Veere. Ofschoon Oostende dus niet het “monopolie” had, werden heel wat “raids” toch toegeschreven aan de “Oostendaers”, ook al was er niemand van Oostende bij betrokken. Maar dit kwam voor Brugge goed uit omdat Oostende reeds sedert lang en om velerlei redenen een doorn in het oog van Brugge was. Bovendien werd erop gerekend dat met de val van Oostende de overlast vanuit Zeeland aanzienlijk zou verminderen.

binnen de muren van Brugge. De overlast vanwege “Oostendsche vrybuuters ende quaetdoenders” zou gedurende een aantal jaren in gans de regio een constant gegeven worden.

Brugge, hierin gesteund door het centraal bestuur en door de landvoogd, deed vertwijfelde pogingen om het tij te keren. Het Oostendse “roversnest” zelf aanpakken, was vooralsnog een vrome wens want dit vereiste een grootscheepse militaire inzet, maar er werd wel gepoogd het platteland in het Brugse Vrije weer leefbaar en bewoonbaar te maken, al was het maar om de ingeweken extra-bevolking terug buiten de muren te krijgen. Daarom werd financiële steun verleend aan boeren die wilden terugkeren naar hun bedrijf om er de landbouwproductie terug op te starten. Zo ontvingen de boeren die terugkeerden naar Aartrijke en Kortemark elk 94 pond (in die tijd voor die arme drommels een aanlokkelijk bedrag) opdat “de prochie soude moghen ghebrocht worden ter culture”. Om akkerbouw en veeteelt terug op gang brengen, was in ieder geval vooreerst een startkapitaal nodig. Maar vervolgens was uiteraard ook een doeltreffende bescherming strikt noodzakelijk. Het gekke van de zaak was dat, omdat Brugge en het centraal bestuur die “sauvegarde” veelal niet konden waarborgen, de boeren dan maar een “contributie” (officieel een “heffing maar in feite een protectiegeld) betaalden aan de “Staatse” belastingontvangers, waarna zij via een Staatse sauvegardebrief een garantie kregen inzake vrijstelling van plundering door troepen van de Republiek (met inbegrip van deze uit Oostende). Dit doet zo’n beetje denken aan Chicago-toestanden ten tijde van Al Capone ...

De teloorgang van de Brugse handelshaven, vooral ingevolge verzanding van het Zwin, speelde niet in de kaart van al die pogingen tot versteviging van de greep op het Brugse ommeland. De toestand werd verergerd door die vijand-verklaring van 4 juni 1584, met verbod van “allen toevoer van leeftochten ende coopmanschappen naer de steden en plaetsen van den vyant”, met als gevolg dat tussen Noord en Zuid via Brugge enkel nog sluikhandel kon bedreven worden. Dat speelde wel in de kaart van de haven van Oostende, waar bovendien met veel gemak heffingen, uitvoertaksen en vergunningen konden ontdoken worden omdat de plaatselijke overheid vooral militaire en politieke bekommernissen had, waarbij iedere vorm van commercieel voordeel mooi meegenomen was. In 1589 werd er zelfs tussen Sluis en Grevelingen een permanente Hollandse blokkadevloot ingeschakeld om elke vorm van handel met Spaansgezinde Vlaamse havens onmogelijk te maken. Brugge kwam in nauwe schoentjes en begon in 1590 in Middelburg geheime onderhandelingen aan te knopen met het oog op een bilateraal akkoord met de Staten van Zeeland (en dus niet met de Nederlandse Staten-Generaal). De Zeeuwen (vooral Vlissingen en Veere) hadden daar wel oren naar omdat de blokkade een mes was dat langs twee kanten sneed en dus ook in hun nadeel werkte. Dit akkoord kwam tot stand in 1591 en voorzag in het “verbodemen” (het overladen) van goederen van een Vlaams schip op een “Staats” schip (en omgekeerd) ter hoogte van Cadzand, en dit met een “sauvegarde” tegen aanvallen van wie dan ook. Brugge was er dus in geslaagd de belangen van Zeeland en Holland (die niet helemaal dezelfde waren) tegen elkaar uit te spelen, maar de prijs die hiervoor moest betaald worden was in ieder geval een toenemende afhankelijkheid van de “goodwill” van het Noorden.

Een en ander wijst erop dat de toestand globaal bijzonder complex was en dat Oostende hierin een zeer aparte rol speelde, een rol die na de val van Sluis in 1587 zelfs enig werd in zijn soort. Die rol zou uiteraard verdwijnen zodra de stad opnieuw in handen van de Spanjaarden zou vallen ... maar dit zou nog wel een tijdje op zich laten wachten. Als uitvalsbasis voor “vrybuuters” had Oostende wel ook nog het “gezelschap” van enkele stadjes en plaatsen in Zeeland en Zeeuws Vlaanderen, zoals Biervliet, Terneuzen, Axel, Hulst, Aardenburg, Vlissingen en Veere. Ofschoon Oostende dus niet het “monopolie” had, werden heel wat “raids” toch toegeschreven aan de “Oostendaers”, ook al was er niemand van Oostende bij betrokken. Maar dit kwam voor Brugge goed uit omdat Oostende reeds sedert lang en om velerlei redenen een doorn in het oog van Brugge was. Bovendien werd erop gerekend dat met de val van Oostende de overlast vanuit Zeeland aanzienlijk zou verminderen.

In the name of our Lord Jesus Christ, I, Henry Howard, Earl of Surrey, do hereby certify that the following is a true and correct copy of the original as it is written in the original.

For all our faithful subjects of the realm, May: Davison, Constable, and all other our Ma: of great, Ministers and others, subject, as well as in Scotland as whole. Know that I, Thomas Howard, Knight, Lord Chamberlain of the Bedchamber, and Captain of the Middle Marches of England, a fore and against Scotland, and Captain of the Ma: of the North and East of Scotland, do hereby certify that you, to whom this may or shall come, that this bearer John, Menevige, late he arrived in Scotland, and came before me bringing just proof by his conduct from the Lord Warden of Scotland, the cause of his arrival in that land & country. Therefore therefore to certify you of a truth, that the said John, with other of his company, through some of his soldiers have driven a horse upon the north part of Scotland, to the north by the north-lands, men carried the Stalls, and other of their goods and all their arms, wherein the said John, lost of his own parts the value of three score pounds of the better, besides horses, and other goods, and in the same way as a reward upon the said horse, of the horse's value. Therefore, upon the above consideration, I have thought his duty and great necessity, not only to request you to permit him to pass into Scotland, in order to his mother and other of his friends, but also in his Ma: name, to request you to let him be received and helped according to his Ma: moste good love, and gracious letters in this respect provided. And for that I am especially informed by a friend of god's particular, that in regard of parties and divisions, it would be in a favor, more than to pass into this a fore said town of norwich, by reason of his Ma: and good love, not only to god fear in a day's journey, under my hands and seals, with a certificate of his Ma: of march, in the year of her Ma: moste prosperous reigns.

Scotland & request to pass his country
 part of march by me
 Richard Howard
 L. H. Howard

Engels passport (1590)

Engelse officieren ten tijde van Queen Elizabeth

Was Oostende toen reeds overwegend protestants geworden? Of nog steeds overwegend katholiek? Waarschijnlijk geen van beiden, want doctrines en godsdienstige, filosofische of politieke leerstellingen hebben in Oostende nog nooit een voedingsbodem gevonden, en een eventuele aanhanger werd er al vlug beschouwd als zijnde “ ’n raoren “ (een zonderling). De Oostendenaar spreekt trouwens alle talen en wil elk geloof omarmen ... als het maar geld opbrengt! En wie waren die protestanten? Het waren calvinisten, lutheranen, anglicanen, anabaptisten, ... In werkelijkheid was Oostende een zeer heterogene stad die bovendien (zoals ook nu nog) een bepaalde aantrekkingskracht leek uit te oefenen op asielzoekers, allochtonen, vluchtelingen, marginalen, e.d. De bestendige aanwezigheid van een groot Engels garnizoen, samen met het bestuurlijk overwicht van de Engelsen en van het Engels, gaf de stad een voor die tijd extra-bijzonder karakter!

DE OOSTENDSE “VRYBUUTERS”

Die roof- en plundertochten vanuit Oostende waren niet noodzakelijk enkel het werk van garnizoenssoldaten (“Staatse” en/of Engelse soldaten) maar werden vaak mede ondernomen door allerlei “aangespoelden” die zich in de stad gevestigd hadden in de hoop op een stukje betere toekomst (al was dit op een minder eerlijke manier). Voor die raids in het hinterland (zogenaamde “exploiten”) waren zij letterlijk en figuurlijk levensnoodzakelijk, precies omdat velen onder hen afkomstig waren uit dat hinterland en dus goede diensten konden bewijzen als tipgever, tolk, gids of contactpersoon. Het is dan ook door hun aanwezigheid dat die strooptochten telkens zo vreselijk doeltreffend waren. Maar de ongunstige faam die zij verspreidden werd op den duur zo erg dat de Staten van Zeeland in 1588 besloten de “schandelicke vrybuterie” aan banden te leggen en de “exploiten” voortaan nog enkel toe te vertrouwen aan reguliere troepen van het garnizoen. Dat dit initiatief uitging van de Staten van Zeeland en niet van de Nederlandse Staten-Generaal, zegt wel iets over de bijzondere relaties tussen Zeeland enerzijds en Brugge en het Brugse Vrije anderzijds. Deze Staatse en Engelse “raiders” werd bestempeld als “behoorlicke vrybuuters” die enkel met voorafgaand akkoord van de gouverneur (de plaatscommandant) en volgens het geldende oorlogsrecht op strooptocht gingen in vijandelijk gebied. Maar er mag geredelijk worden aangenomen dat zij zich dan toch lieten vergezellen van een paar kornuiten van dit “gheboefte dat onder gheen vaendels stonde”, al was het maar omdat zij te velde zo nuttig en onmisbaar waren.

Opvallend is ook dat de inrichters van deze strooptochten tipgevers, spionnen, bevoorraders, onderdakgevers en inlichtingsagenten hadden tot ver buiten Oostende. En zo’n roversbende moest tijdens een rooftocht niet alleen roven en plunderen maar ook inlichtingen inwinnen over vijandelijke troepenconcentraties en –verplaatsingen. Dit had tot gevolg dat de gouverneur van Oostende te allen tijde bijzonder goed ingelicht was over troepenbewegingen van de vijand. Voor de gouverneur betekenden die strooptochten ook een welgekomen uitlaatklep voor het feit dat de soldij voor de garnizoenssoldaten (vooral wat betreft de Engelsen) soms lang uitbleef, met uiteraard steeds gevaar van mouterij.

Zo’n roversbende telde nooit meer dan een dozijn “vrybuuters” en precies door dit klein aantal waren zij bijzonder beweeglijk, snel, onopgemerkt en onvatbaar. Slechts wanneer het doelwit een dorp was of een bewapend konvooi verliep de operatie in een ruimer verband. Elke groep stond onder leiding van een “conducteur” die zelf zijn eigen groep samenstelde. Doorgaans vroeg de “conducteur” aan de gouverneur een “paspoort”, een officieel bewijs volgens dewelke gehandeld werd in opdracht van de militaire overheid, en niet zelden kon dit de “raiders” van de galg redden indien zij soms dan toch gevat werden. Bij hun terugkomst in Oostende werd de buit verdeeld, waarbij de gouverneur ook aardig aan zijn trekken kwam (het was zelfs verreweg zijn voornaamste bron van inkomsten, zodat er steeds kandidaten waren voor de post van gouverneur, ook al was dat eigenlijk niet zo’n prettige job).

De “vrybuuters” werden niet rijk van al hun strooptochten. De buit kwam immers grotendeels terecht bij de gouverneur en zijn officieren (die maar al te graag “paspoorten” uitschreven) en voor het overige bij de uitbaters van herbergen en bordelen, waaraan in Oostende geen tekort was. Volgens een tijdgenoot leidden zij “eenen cleynen tyt een boos ende goddeloos leven in dronckenschap ende hoerie”. Dit zou in latere tijden ook het geval zijn in de kaapvaart.

De grote verliezers waren uiteraard de slachtoffers, en meer bepaald gans het grondgebied dat zij bewoonden. Het platteland werd gewoonweg geruïneerd door deze vorm van economische oorlogvoering. De belastingontvangsten werden een lachertje en bovendien zag de overheid zich ertoe genoodzaakt extra-uitgaven te spenderen om een minimum van veiligheid en bescherming te kunnen waarborgen. De roep naar uitschakeling van het Oostends “roversnest” werd dan ook steeds luider en krachtiger. En die jammerkreet bereikte ook het centraal bestuur en Madrid.

(wordt vervolgd)

ILLUSTRATIES :

- Engelse hogere officieren ten tijde van Queen Elisabeth I.
- specimen van een Engels “paspoort”.